

REFERANS:

Atalay, M. C. (2023). Soyut resimlerin anlamını incelemek: Plastik öğeler ve sanatçı bağlamı. Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 32(Güz), 597–620. <https://doi.org/10.56597/kausbcd.1373048>

Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi
Kafkas University Journal of the Institute of Social Sciences
Sonbahar Autumn 2023, Sayı Number 32, 597-620
DOI:10.56597/kausbcd.1373048

Gönderim Tarihi: 08.10.2023

Kabul Tarihi: 01.11.2023

SOYUT RESİMLERİN ANLAMINI İNCELEMEK: PLASTİK ÖĞELER VE SANATÇI BAĞLAMI

To Examine the Meaning of Abstract Paintings: Plastic Elements and the
Artist's Context

Mustafa Cevat ATALAY

Prof. Gaziantep Üniversitesi,
Güzel Sanatlar Fakültesi
mcevata@gmail.com

ORCID ID:0000-0002-7498-4722

Çalışmanın Türü: Araştırma

Öz

Bu çalışmanın temel amacı, soyut resimlerin anlamını incelemek ve plastik öğeler ile soyut resim sanatçısının bağlamını anlamaya yönelik bir inceleme yapmaktır. Bu tür soyut sanat eserleri 19. yüzyıldan itibaren sanatçılar tarafından üretilmekte olup, 1900'lerden itibaren sistematik bir sanat kuramı olarak genişlemiş ve dünyaya yayılmıştır. Soyut sanat, geleneksel resimsel temsili reddederek plastik öğelerle ifadeyi tercih eder ve sanatçılar, renk, biçim, doku, çizgi, hareket, denge, oran ve kompozisyon gibi öğeleri kullanarak eserlerini oluşturur. Somut temsilin olmadığı ve plastik öğelerle ifade edilen soyut resmi deneyimlemek ve anlamak için akıma ait teorik bilgi yanında sanatçının bağlamı, kişisel özellikleri, iç dünyası, yaşadığı coğrafya, tarihsel dönem, din, kültür ve diğer birçok faktörler hakkında bilgi gerekmektedir. Soyut sanat eserleri, sanatçının duygusal ifadesini yansıtmayı amaçladığı eserler olduğu gibi, nesnel ve somut ifadeler içeren duyu içermeyen eserleri de kapsayabilir. Soyut sanat, temsil etmek yerine, sanatçının iç dünyasını yansıtan duygusal ve düşünsel unsurlar da kullanır ve yeni bir ifade biçimi oluşturur; bu da izleyicilere farklı yorumlama ve anlama seçenekleri sunar. Tutarlı, saf ve net mesajı olan soyut eserler bulunsun da, anlam hem sanatçının bağlamından hem de izleyicinin kişisel deneyimlerinden etkilenir. Bu bağlamda, literatür analizi gibi nitel araştırma yöntemlerinden yararlanılarak soyut sanat eserlerinin öğeleri ve sanatçının bağlamı detaylı bir şekilde incelenmiştir. Elde edilen verilere göre, soyut sanatın anlamını anlamak için, sanatçının kişisel geçmişi, eserin üretildiği coğrafya, tarih ve kültür, duygusal temelleri ve düşünsel temelleri gibi bağlamların anlaşılması, esere ait plastik dilin anlaşılmasında rehberlik edebilir. Sonuç olarak, soyut resim sanatının anlaşılması ve yorumlanması, eserlerin öğelerinin ve sanatçının bağlamının ayrıntılı bir şekilde incelenmesini gerektirir. Bu çalışma, soyut sanatın anlamını daha derinlemesine keşfetmek amacıyla yapılmıştır ve bu sanat akımının zenginliğini ve çeşitliliğini anlamamıza katkı sağlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Soyut Sanat, Ressam, Sanatçı Bağlamı

Abstract

The Main Objective of this Study is to Examine the Meaning of Abstract Paintings and Conduct an Investigation into the Relationship between Plastic Elements and the Context of Abstract Artistic Expression. Abstract art of this kind has been produced by artists since the 19th century and has expanded into a systematic art theory from the 1900s onwards, spreading worldwide. Abstract art, rejecting traditional pictorial representation, prefers expression through plastic elements, with artists creating their works using elements such as color, form, texture, line, movement, balance, proportion, and composition. To

experience and comprehend abstract paintings, which do not involve concrete representation and are expressed through plastic elements, knowledge of the art movement's theoretical background is essential, along with information about the artist's context, personal characteristics, inner world, geographical location, historical period, religion, culture, and numerous other factors. Abstract art pieces may encompass works intended to reflect the artist's emotional expression, as well as those devoid of emotional content, containing objective and concrete expressions. Abstract art employs emotional and intellectual elements that reflect the artist's inner world, creating a new form of expression, providing viewers with various options for interpretation and understanding. While some abstract works convey a consistent, pure, and clear message, their meaning is influenced by both the artist's context and the personal experiences of the viewers. In this context, qualitative research methods, such as literature analysis, have been employed to extensively examine the elements of abstract art pieces and the context of the artist. Based on the obtained data, understanding the meaning of abstract art involves comprehending the contexts, such as the artist's personal history, the geographic location where the artwork was created, the historical and cultural background, emotional foundations, and intellectual foundations, which can guide in understanding the plastic language of the artwork. In conclusion, comprehending and interpreting abstract painting art requires a detailed examination of the elements of the artworks and the context of the artist. This study aims to delve deeper into the meaning of abstract art, contributing to our understanding of the richness and diversity of this art movement.

Keywords: Abstract Art, Painter, Artist Context

1. GİRİŞ

Worringer'e göre, insanlar öncelikle soyutlamaya ve sembolizme dayalı bir sanat anlayışını benimsemişlerdir. Bundan dolayı insanın ilk yarattığı sanat, soyut sanattır (Tunalı, 2008: 127). Soyut sanat sadece resim sanatında değil, aynı zamanda müzikte, dansa, edebiyatta, heykel sanatı ve diğer sanat dallarında da etkili olan bir sanat akımıdır.

Soyut sanat, 20. yüzyılın başlarından itibaren ortaya çıkan ve giderek daha fazla önem kazanan bir akımdır. Soyutlama, canlı veya cansız nesneleri ve figürleri oldukları gibi değil, formlar, çizgiler, biçimler, geometrik şekiller olarak sanatçının ifade etmesini amaçlar. "Cézanne, doğayı silindir, küp ve konilere dönüştürmeyi öneren sözlerinde soyut sanat olarak somutluk kazanır." (Tunalı, 2008: 124) demektedir.

Bu sırada bir azaltma, soyma, özünü aktarma ve saflaştırma işlemi gerçekleştirir. Michel Souphor, hiçbir şeyi anımsatmayan, hiçbir şeyi çağrıştırmayan, yaşadığımız gerçekliği yansıtmayan eserlere 'soyut sanat' diyor (Timuroğlu, 2013: 286).

Soyut resim, temsili amaçlayan ve kendisi plastik öğelerle estetik bir varlık taşıyan bir türdür. Gerek bizde, gerekse Batı'da bugün hüküm süren soyut sanat akımlarına baktığımızda, bunların hiçbirinde gerçek bir konu bulunmaz, ancak estetik bir varlık taşırlar (Tunalı, 1996, 65).

Soyut sanat, 1900'lerden itibaren giderek daha fazla kabul gören ve daha fazla yorumlanan bir akım olarak önemli bir rol oynamıştır. Soyut sanat, evrensel öğeleri içerir ve dil, coğrafya, kültür gibi farklılıkların azaldığı bir ifade alanına sahiptir. Soyut sanat plastik öğeleri resmin merkezine oturtmuştur ve somut nesneler yerine duygular, renkler ve formlar gibi insanlığın ortak kavramlarını dile getirmektedir. "...soyut sanat, dünyanın her yerinde yaygın olarak görülen sanat akımlarındandır" (Tunalı, 1996, 265). Evrensel, duygusal ve plastik öğeler, farklı kişiler tarafından genellikle benzer şekillerde algılanabilirler; ayrıca izleyenlerin kişisel deneyimlerine bağlı olarak farklı anlamlar taşıyabilirler. "Soyut sanat, değişik uygulamalarıyla günümüz sanatlarında da geniş bir yere ve evrensel sanat dili olarak geçerliliğini sürdürmektedir." (Kınay: 1993: 297).

Soyut sanat, gerçek nesneleri tasarlamak yerine plastik biçimlere odaklanır.

"Biçimciliğin aşırı bir görüntüsü olan soyut sanat, gerçek nesneleri tasarlamayı bir yana bırakır ve sanatın toplumsal ve bilgisel yönlerini reddeder. Tasarımsal-olmayan soyut kompozisyonlar, sanatçının düş gücünün doğurduğu ve öznel duyularının evrenini dile getirmek savındığı renk lekeleri, çizgiler ve hacimlerin keyfi birleşimleri olarak ortaya çıkarlar." (Zıss, 1984: 310).

Plastik unsurlar, soyut sanatın en önde gelen yapısını oluşturur ve soyut sanata aktarımda plastik ifadeler, tasarım ve sanat unsurlarının bir parçasıdır. Sanatçının rolü, soyut resim sanatında plastik ifadeleri soyutlama süreciyle birleştirir ve plastik olarak ifade edilen unsurlar, sanatçının kişisel rolüyle bağlantı kurar. Soyut sanat, izleyiciler tarafından benzer anlamlarla yorumlanabilir, ancak her izleyici kendi kişisel deneyimine bağlı olarak kendi yorumunu oluşturur. Ondan kişisel bir anlam çıkarabilir, farklı insanlarla yakın deneyimler yaşasa dahi kendi deneyimi, özgündür.

Soyut sanatın bileşenleri ve anlamı, plastik unsurların (kompozisyon, şekil, biçim, renk, hareket) temsil biçimini reddeden bir yapıdan gelir. Ancak soyut sanatın bileşenleri, resim sanatının tarihinde, başlangıcından itibaren var olan ve toplumsal, kültürel, dinsel, estetik bağlamlarla şekillenen daha geniş bir yelpazeye sahiptir.

Soyut sanatın 20. yüzyıldan itibaren daha yoğun bir şekilde çalışılması ve araştırılması sürecini değerlendirdiğimizde, bu gelişmenin altında yatan birkaç önemli faktörü göz önüne alabiliriz. Bu faktörler arasında felsefe, bilim, sanayi ve günlük hayatımıza hızla giren görüntü araçları gibi etkenlerin belirleyici bir rol oynadığını söylemek mümkündür.

Bunlar, sanatçıların iç dünyalarını ifade etmek için soyut sanatı tercih etmelerinde yönlendirici etkiler oluşturmıştır. Bunun yanında, soyut sanatın resimsel bir akım olarak ortaya çıkmasının diğer etmenleri, bireysel sanatçı arayışları, yenilikçi sanatçıların araştırmaları, geleneksel sanatı yeniden yorumlama isteği, avangart bir arayış, toplumsal değişimlerde önemli bir yer oluşturmıştır.

Sanatçının ruhsal hallerini de betimleyen soyut sanat, ifade alanını daha fazla özgürleştirirse de soyut sanata dair kurallar örneğin saflaştırma, indirgeme gibi biçimsel yaratımlar sanat disiplini için tasarıma dair yeni kurallar koymaktadır. Bu nedenle diyebiliriz ki soyut sanat argümanları, temsil yerine tercih ettiği yeni akım türündeki plastik unsurlarla yarattığı düşünülebilir ve sanatın işlevi, amacı ve sanata dair deneyimlerin estetik yapısını da araştıran sorgulayan bir yeni düşünme şeklini içermektedir.

Bunun yanında, soyut sanat az ya da çok içsel ruh halini her eserinde ne oranda ifade ettiği bir tartışma konusudur ve dış dünyaya dair, bir takım konuları, ele alabilir, sanatçının evreninde bulunan nesnelerin yorumlanmasına odaklanılabilir.

Soyut sanat resim sanatının oldukça yaygınlaştığı bir dönemde Dünya üzerinde büyük bir etkide bulunabilmiş ve nesnel ve temsil olmayan çoğu zaman figüratif yapıdan uzak duran bir yapıdadır. Bizim dünya algılarıyla gördüğümüz çevreyi ve içindekilerini yansıtmayı onu fotoğraflama onu temsil etme yönünden sapmıştır. Soyutlama; azaltma, filtre etme yönlerini ağır basan, Sanatçının duyguları, düşünceleri ve deneyimlerini ifade etmek için bazen sadece nesne ve düşünce üzerinden hareket etmeyi amaçlayan bir yapı olduğunu söyleyebiliriz.

"Soyut sanat zihinsel bir olaydır ve doğanın taklidi dışındadır. Yaratıcı gücün mutlak özgürlüğü soyut sanatın değişmez karakteristiğidir." (Kınay: 1993: 266). Soyut resmin sanat akımında değerlendirilen eserler, sanatçının kişisel deneyimleri, bakış açısı ve içsel dünyasını yansıtan birçok bileşeni içerebilir. Soyut sanat, izleyicilere göre farklı anlamlar taşıyabilir ve farklı şekillerde yorumlanabilir; bu nedenle soyut sanatta renklerin, biçimlerin ve şekillerin özgürlük kavramını çağrıştırdığını söylemek mümkündür. "Soyut sanat, özgür bireylerin olduğu kadar, özgür toplumların da simgesi olmuştur." (Lynton, 2009, 266).

Bu unsurlar, soyut sanatın kişilere göre farklı yorumlanmasını ve algılanmasını sağlayan bir durumu oluşturur. Soyut sanat, izleyiciyi daha fazla düşünmeye teşvik eden ve daha fazla yapı oluşturan bir yapıya sahiptir.

Soyut resim sanatında birçok farklı yaklaşım bulunmaktadır. Geometrik Soyutlama, sanatçıların geometrik şekil ve formları kullanarak matematiksel kompozisyon ve düzen anlayışından yararlandığı bir yaklaşımdır.

Tunalı'ya (1983, 66) göre, geometrik formların güzellik kavramı üzerindeki etkisi ve soyut sanatın bu geometrik formlara dayalı güzellik anlayışını ele almaktır. Metinde, Platon'dan beri geometrik formların güzelliğinin düşünce insanları üzerinde etkili olduğu ve soyut sanatın bu güzellik anlayışını benimsediği ifade edilir.

Lirik soyutlama, duygusal ve içsel ifadeyi vurgulayarak renk ve şekil kullanır ve izleyicilere duygusal bir deneyim sunmayı amaçlar. Soyut Dışavurum ise fırça darbeleri ve renk ile sanatçının duygularını aktarmayı hedefler ve duygusal bir deneyim sunar. Konstrüktivizm, sanatı bir yapı olarak görerek geometrik biçim, formları kullanır, mantık ve işlev odaklı çalışmalar yapar. Optik sanat, renklerin ve şekillerin yanılsamalı etkiler yaratmak için kullanıldığı bir yaklaşımdır ve izleyicilerin algısal estetik deneyimler yaşamasını amaçlar. Informel yaklaşım, içgüdüsel soyut ifadelerle duygusal deneyimler sunar ve geleneksel sanatsal teknikleri reddeder. Biomorfik soyutlama, organik şekiller ve formları soyutlayarak kullanır. Hard Edge Resim ise düz ve keskin hatlarla estetik bir etki oluşturmayı amaçlar ve sanatçılar duygusal ifadelerden uzaklaşmayı hedefler.

Geometrik soyutlamalarda, sanatçıları geometrik formları birçok farklı biçimde tasarlayarak yeni form ve veya gruplar oluşturabilirler. Bu formlar, etrafımızdaki biçimlere benzeyebilir de benzemeyebilir de. Bu bakımdan ele alındığında vasili Kandinsky'nin "kırmızı, mavi, sarı" eseri geometrik bir soyutlamaya benzeyebilir ve organik formlar olarak da algılanabilir.

Wassily Kandinsky, 1911'de "Kompozisyon 5" adlı tablosunu dünyanın ilk soyut resmi olarak adlandırmıştır. Bu sanatçının çalışmalarında soyut çalışmalar genellikle manzara resminden bir takım ilhamlar aldığını söylemek yanlış olmaz. Zaten Wassily Kandinsky'nin hem yatay hem dikey formlarını, biçimlerini analiz edildiğinde onun manzaraya ve manzara soyutlamalarına dair bir takım göndermelerin olduğunu belirtmiştir. Sanatçınının, gerçekliği soyarak, gerçekliği saflaştırarak biçimleri yeniden tasarlayıp dizayn ettiğini ve onu görsel bir kimse olarak imlediğini söyleyebiliriz. Soyut sanatla soyut dışavurumculuk arasında neredeyse çok yakınsak bir ilişki olduğunu söylesek de soyut dışavurumculuk renk ve

biçim üzerinden, aksiyon üzerinden kendini ifade etmeyi amaçlamıştır. Buradaki soyut sanattan farklı olarak soyut dışavurumculuk daha fazla aksiyona, harekete ve enerjiye dalsa da içsel dünyanın daha fazla aksiyonla aktarılmasına hizmet eden bir yapıda olduğu söylenebilir.

Resim 1: Vasili Kandinsky, Sarı, Kırmızı, Mavi, 1925, t.ü.y.b. 127x200 cm, Pompidou Merkezi, Paris.

Wassily Kandinsky, “soyut sanat içinde anlatımcı-soyutlama’yı benimsemiş ve bu türün en önemli uygulayıcılarından biri olmuştur.” (Eczacıbaşı Ansik1997: 939) Kandinsky’nin Sarı Kırmızı Mavi (1925) tablosu incelendiğinde sarı ile boyanmış geometrik formlar, daire ve çizgiler gibi birçok form görünmektedir. Bunun yanında iç dünyasını gösteren organik bir takım formlara işaret eden hareketli biçimler, manzara çağrışımı yapan bir kompozisyon geometrik formlarla organik formların bir arada kullanıldığı bir yapıdadır. Geometrik formlar, kompozisyonda bir denge ve uyum oluşturmak için kullanılmıştır. Geometrik formlar, sanatçının duygularını ve düşüncelerini ifade etmek için kullanılmıştır.

Soyut sanatın bir diğer farklı özelliği de figüratif sanatla kendi arasında kurduğu uzaklık olarak ilk dönemde dikkat çekmekte ise de daha sonra figüratif sanatların da soyut sanat içine dahil olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz. Soyut sanat, figüratif sanattan da etkilenmiştir. Sanatçılar tarafından üretilirken, biçimleri azaltma, saflaştırma yaklaşımlarından etkilenmiştir.

Soyut sanat, ortaya çıktığında figüratif sanattan ayrı bir yaklaşım olarak ortaya çıkmıştır ve figüratif sanatın deneyimlerinden etkilenmekle birlikte, soyut sanat özgündür. Başlıca bir akım olarak kendi dışındaki akımlardan farklı bir konumdadır. Figüratif sanatın ve soyut resim sanatının çeşitli azaltma indirgeme yaklaşımları yakınsak ile ilişkili olsa da, soyut resim sanatının saflaştırma, azaltma, indirgeme amacı ikisinin de temel

amacını farklı bir yere konumlandırır. Soyut resim sanatı, renk, şekil, doku ve çizgi gibi plastik unsurlar geometrik ve biçimsel öğelerle yaratılmıştır. “Az ya da çok ölçüde geometriye dayanan bir soyut sanat akımı” (Eisenstein, 1984: 271).

Gerçek görüntüleri ve nesneleri temsil etmeyen soyut sanat, resme ait plastik öğeleri kullanarak yeni ve özgün bir ifade oluşturmakta, sanatçıya ait iç dünyasını ile duyguları ifade eder.

Soyut sanat, aslında farklı birçok bağlamda bağımsız olarak değerlendirilebilecek bir sanat akımıdır. Ayrıca figüratif yapı figüratif temsil aktarılırken soyutlama tavrını ile biçimleri azaltma tavrını temel olarak kullanır ve resim sanatının temelleri, soyut resim akımı ile diğer resim akımları arasında mevcuttur.

Soyut sanat, 20. yüzyılım en önemli sanat akımlardan birisidir ve günümüzde dahi bu etkisini korumaktadır. Gelişiminde, sanatçıların bireysel ifade biçimlerinde yenilik oluşturma arzusu, dış nedenlerle, savaşlar, teknolojik gelişmeler, bilimsel keşifler gibi, figüratif sanattan uzaklaşma eğilimi, Rusya'daki soyut sanatçıların konstrüktivizm akımını da içeren birçok faktör etkili olmuş, neredeyse tamamen geometri ve biçim üzerine indirgenmiş bir yapıda soyutlama tavrını oluşturmaya gibi nedenler sanatın toplumsal işlevinin sorgulanmasına sanatın yeni ifade biçimlerine yönelmesine neden olmuştur.

Rusya'daki soyut sanatçıların eserleri, geometrik yapı, organik şekil ve formlar ile felsefeye daha fazla biçimsel öğelerle buluşmuştur. Dinamizm yerine daha mistik ve spiritüel bir yapıda biçimleri ele almıştır. Hareket ve aksiyon yerine daha soğuk ve nesnel bir üslup benimsenmiştir. Temsilcileri bellidir ve Kazimir Malevich (1879–1935), Vladimir Tatlin (1885–1953), El Lissitzky (1890–1941), Wassily Kandinsky (1866–1944), soyut sanatın ve konstrüktivizm'in işbirliği içinde çalışan sanatçıları olarak görülebilir ve önemli bir rol oynamışlardır.

1.2. Soyut Sanat ve Anlam

Şentürk'e (2012:12) göre, her resim sanatçısının öznel dokunuşunu taşımaktadır ve her eserin kendi bağlamında ele alınması gereklidir. Soyut sanatta anlama dair çözümlemeler izleyiciler açısından birçok zorluk içerir. Sanatçıların, eserlerinin açık uçlu ve yoruma açık olması oldukça belirleyicidir ve izleyicinin çözümlemeler için çeşitli yöntemlere ihtiyacı vardır. Bunlar izleyicinin yol işaretleridir ve kompozisyonda yer alan öğeleri resmin bütünü dahilinde değerlendirmesini sağlamaktadır. Bunlar, Form

Analizi, Sanatçının Yorumu Tarihsel ve kültürel bağlam ve algısal yaklaşımdır. Soyut sanat gerçek nesneleri tasvir etmez ve bu nedenle iyi temsil ettiğini bilmek için plastik öğeleri yorumlamaktır. “Bir soyut sanat yapıtıyla karşılaşan işin acemisi birinin o bayağı sorusu ("ne demek istiyor"), diyeceğim, estetikle, eleştiri ile ya da poetika tarihiyle hiç bir alıp vereceği yokmuş gibi görünen bu soru bile, görüldüğünden daha da aydınlatıcıdır.” (Eco, 1999: 219). Eserin teknik özellikleri, Form analizi ile eserin ompozisyonu içinde yer alan şekiller, renkler, doku, kompozisyon gibi resim sanatının plastik unsurlarına dikkat edilerek bunlar deneyimlenip yorumlanmalıdır.

Bu bakımdan eseri yorumlarken, öğelerin nasıl kullanıldığı, renklerin sıcak, soğuk güçlü zayıf kullanımı ve formlara dair sert yumuşak yapılar değerlendirilmelidir. Örneğin, siyah bir kare ile beyaz bir karenin etkisi, düz bir çizgi ile dalgalı bir çizginin etkisi, yumuşak bir fırça darbesi ile sert veya akıtma boyanın etkisi aynı değildir. Bunun yanında form analizi, soyut resmi anlama yolunda yeterli bir araç değildir. Bu bakımdan her plastik unsur bizde hem bir duygulanım oluşturur hem de bu etkiyi yorumlamamız gerekir. Bunun yanında form analizi, soyut resmi anlama yolunda eksik bir analizdir denilebilir. Soyut resim eserleri, izleyicinin kendi yorumlarına ve deneyimlerine açıktır. Aynı eser üzerinde farklı düşünen izleyiciler olabilir.

Sanatçının bağlamı tarihsel ve kültürel bağlam ile eserin üretildiği coğrafya, tarihsel dönem, kültürel kökler soyut resme dair anlaşılmasında önemli bir yer tutmaktadır. Bu bakımdan, sanatçıların çevresinde gelişmiş ve gerçekleşmiş olaylar, teknolojik ve sosyolojik olaylar sanatçıyı etkileyerek, hem eser üzerinde yaratma süreçlerine etkide bulunurken eser analizinde de tarihsel ve kültürel bağlam önemli işlev yürütecek, eser çözümlemesine katkı sunacaktır.

Sanatçının yorumu ile sanatçı kendi çalışmasını açıklaması önemli bir kaynaktır ve eseri anlamamıza katkı sunacaktır. Bunun yanında, sanatçılar kendi eserlerini tanımlarken, sanatçıya ait kişisel yorumun olabileceği ve tek yönlü, öznel bir değerlendirme yapabilirler. Ayrıca, sanatçılar kendi eserlerinde bile yarattıkları ifadeyi tam olarak tanımlamakta açıklamakta güçlük çekebilir. Bu esere ait süreçler sırasında sanatçıların açıklayamadığı içsel etkiler olabileceği anlamına gelmelidir. Bunun yanında bazı sanatçılar, eserlerini açıklamayı tercih etmemekte, eserleri ile izleyicileri arasına girmek istememektedirler. Bu bakımdan sanatçıların kendi eserlerine dair analizler, üretilen eserin hangi nedenlerle yapıldığını kısmen de açıklayabilir.

Duygusal tepki, Kişisel yorum, Algısal Yaklaşım ile izleyenlerin görüşlerine açıklamaya dair bir analiz yöntemi olarak gerçekleşmektedir. Bu bakımdan izleyicilerin önceki deneyimleri, görsel algıları, duyguları eser üzerindeki analizinde büyük etkide bulunabilir ve hissettirebilir. Bu herkesin kendi deneyimlerine göre bir analiz gerçekleştirebileceğini ve kendi yorumunun diğer izleyicilerinden farklı olabileceğini göstermektedir. Bunun yanında, aynı sanat eserinin farklı kişilerde tamamıyla farklı bir analiz oluşturacağını söylememiz mümkün değildir. Özellikle sanat eserindeki yüzeyde bulunan ve görsel algımızla yorumladığımız kompozisyon öğeleri, ortak öğeler olarak görülür ve yorumlama için temeli oluştururlar. Sanat, fenomoloji bağlamında değerlendirildiğinde, soyut resim sanatı dair algısal yaklaşım okumaları, kişisel deneyimlerle belirlenmiştir. Bu deneyimler ve eserin gözlemlenebilir bütün öğeleri kompozisyonu ve tarihsel kültürel bağlamları bizim sanat eseri üzerindeki bir takım yansımaları kendi aracılığımızla yaptığımızı gösterebilir.

Temsili resimde soyut bir takım unsurların, saflaştırmanın, azaltmanın kullanıldığını çeşitli saflaştırmaların var olduğunu çeşitli azaltmaların var olduğunu söyleyebiliriz ve ifade yöntemlerinde bazı benzerlikler olduğu görünebilir. Bunun yanında, soyut resimdeki temel bir unsur örneğin düz bir çizgi, bir renk iki resimde de farklı bir anlama sahip olabilir ve farklı bir düşünceyi ifade edebilir. Soyut resim bu bakımdan izleyicilerin betimlemelerine daha fazla özgürlük alanı sunabilir. Soyut resim ile izleyiciler kendi deneyimleri resme daha fazla dahil edebilirler.

Soyut resmin anlamı, sanatçının uyguladığı görsel unsurların, var olan bir biçimin tamamen biçimden ayrılarak, kendisinden özünden ayrılarak yeni bir formda aktarılmasıdır. Örneğin, bir renk, bir doku veya bir işaret bu şekilde aktarılabilir. Soyut sanat tavrında, bir temsilden ayrılma çabası olduğu kadar, yeni sembollerin ve modellerin ortaya çıkarak yepyeni bir dili oluşturma çabası da vardır. Oluşturma çabasını değerlendirdiğimizde, estetik bir yapı kurma çabası ve bu estetiğin izleyene aktarılma çabasını gözlemleyebiliriz. Soyut resim sanatı, hikaye tavrını tamamen dışlamamakla birlikte görsel unsurlarla oluşturulmuştur. Örneğin, Wassily Kandinsky'nin Sanatta Ruhsallık kitabında aktardığına göre, soyut resimleri, renklerin ve biçimlerin, sanatın ruhsal ve güçlü bir anlam taşıdığını belirterek eserlerinde müziği ve müziğin duygusal ifadesini görsel unsurlar üzerinden anlatma çabasıdır. Bu da duygusal bir ifade olarak kabul edilebilir.

Resim sanatı, farklı sanatçılar tarafından farklı amaçlarla üretilebilir. Temsili resim türünde, estetik ifade belli bir devamlılığa, hikâyeye ve temayı aktarmaya dayalı olarak estetik ifadeleri hedefleyebilir ve içeriğini bu

amaçla oluşturabilir. Oysa soyut sanatta geometrik ve duygusal tavrı amaçlayan plastik biçimlendirme, deneyim oluşturmak başlıca amaçlardan biridir. Görsel unsurlar anlam taşımaktadır bir dil oluşturarak izleyiciye sunmaktadır. Özellikle, görsel unsurları biçimlendirme ve konu ögesi olarak kullanması, soyut sanatın başlıca amaç olarak dikkat çekmektedir. Soyut bir resim eserinde, bulunan görsel öğeler, genellikle duyguları aktarma özelliği bakımından belirleyici özellikte olabilirlerse de bazı resimlerde duygulanım amacı bulunmayabilir veya duygusal titreşimler yaratmaktan özellikle kaçınılmış olabilir. Bu saf yapı örneğin Süprematizst eserler dair duygulanımın geride kalarak biçimlere dair düşünsel deneyim ve tartışma ön plana çıkmaktadır. Bu temel olarak saf ve oldukça minimal olarak, bir öge ya da bir boya üzerinden bir renk üzerinden aktarılmış olabilir.

Soyut resim sanatında, en zorlu bileşenlerden biri anlamın açık ve belirgin bir şekilde olmamasıdır. Anlamı belirlemek veya kesinleştirmek zor olabilir veya izleyiciyi yaratıcı bir süreçte katılmaya davet edebilir. Aynı eser, kişiler arasında farklı etkiler yaratabilir veya yaratmayabilir. Bu nedenle izleyici, kendi öznel anlamını esere tanımlayabilir. Eğer bir eser, icra olarak nitelikli, tutarlı, anlamını ve içeriğini anlatma konusunda başarılıysa, sembolik dili iyi kullanılmışsa tepkiler açısından "genel yargılar" oluşturabilir. Soyut sanatta kişisel yorumlar öznel olabilir ve izleyicilerin kişisel deneyimlerine göre farklı yorumlar ortaya çıkabilir. Soyut resim sanatındaki anlamın açık uçluluğu, bir karmaşa veya kaos yaratmaz. Soyut sanatın deneyimi ve değerlendirmesi, soyut sanatın izlenme sürecini gerektirir ve onun yorumlanmasını içerir; bu, anlamın oluşturulduğu bir süreç olarak kabul edilebilir. Ayrıca, soyut sanatın neyi ifade ettiğini ve hangi kitleye hitap ettiğini anlamamız gereklidir.

Soyut resim sanatı, evrensel görsel unsurları kullanmasına rağmen, her sanatçı son derece benzersiz, çeşitli ve farklıdır. Ayrıca, birçok alt kategoriye ayrılabilen bir ana akımdır. Bunun yanı sıra, evrensel soyut kavramlar, geometri gibi konuları kullanarak soyut kavramları insanlığa aktarmaya odaklanmıştır. Örneğin, Piet Mondrian, neoplastisizmi geliştirmiştir ve evrensel bir güzellik ve denge arayışına odaklanarak tüm insanlara evrensel bir mesaj iletmeye çalışmıştır.

Soyut resim sanatını takdir etmek ve anlamak konusunda soyut resmin biçimlerine özellikle değinmek ve aynı zamanda sanatçının hangi bağlamlarla çalıştığını hangi bağlamlardan etkilendiğini ve hangi paleti hangi yüzeyi hangi konuyu hayatında temel aldığına odaklanmalıyız. Bütün bu söylemlerimizin toplamında da soyut resim sanatın soyut sanatın anlamına dair bir yorum yapılabilir. Bunun yanında soyut resim sanatı her

zaman sabit kesin değildir. Soyut resim sanatına dair yorumlarımızda, sanatçının bağlamlarını, ilham kaynaklarını, renk paletini, görsel unsurların, algı veya duygusal etkilerini araştırmamız anlam için gereklidir. Soyut resim sanatı yoruma açıktır ve doğası da budur.

Soyut resim sanatına izleyicilerin farklı tepkiler verdiği ve bu tepkilerin genellikle sanatçının niyetine ve sanat eserinin anlamına bağlı olduğu bilinmektedir. Öyle ki soyut resimde bazı dönemlerde bir eser birçok kişi tarafından olumlu, olumsuz eleştirilmiş, beğenilmiş veya beğenilmemiş olabilir. Stili ve etkisi güçlü veya zayıf, tutarlı veya tutarsız bulunabilir. Bundan dolayı, soyut resmin iyi değerlendirilmesi ve görsel unsurları ile analiz edilmesi süreçlerinin bir bütün olarak değerlendirilmesi önemlidir.

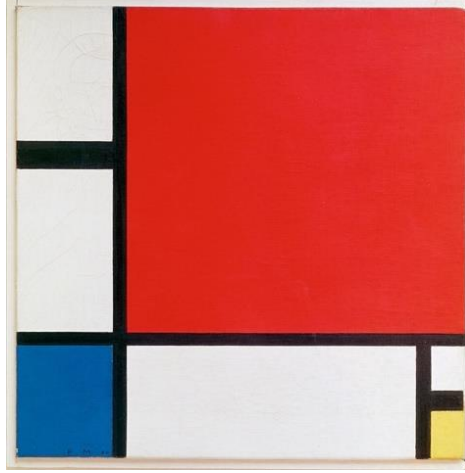
Soyut resimde renk, çizgi, şekil, doku, değer gibi birçok görsel unsur vardır. Bu unsurlar, izleyenleri etkiler, Kirtakım algılar ve duygular oluşturur. Renkler soyut resmin ifade araçlarındandır ve insanlar üzerinde etkileri vardır. “ Kandinsky, katıksız rengin ruhsal etkilerini, canlı kırmızının bir boru sesi gibi bizi nasıl etkileyebileceğini belirtiyor. Bu yolla, ruhsal bir iç ilişkinin elde edilebilme olanağına ve zorunluluğuna inanıyordu.” (Gomrich, 1992: 451).

Bunun yanında, soyut resimde anlam, sanatçı yarattığı ile izleyici algısı ile örtüşmeyebilir. Veya duyguların iletildiği soyut resim çalışmalarında daha anlamlı hale gelebilir ve izleyenler açısından da oldukça etkili, ritmik duygusal bir yorumu söz konusu olabilir. Soyut resim, çok yönlü bir sanattır. Birçok benzer veya farklı görsel öğenin bir araya geldiği, birlikte ifade biçimi ve etkiler yarattığı bir sanat türüdür. Ancak anlamı kesin ve şeffaf değildir. Bu nedenle, her izleyici, soyut resim eserlerinden farklı anlamlar çıkarabilir. Bu durum, soyut resim eserlerinin değerlendirilmesi ve yorumlanması konusunda bazı zorluklar yaratabilir.

Örneğin, Jackson Pollock'un eserleri soyut bir ifadeye sahiptir ve belirli bir nesneye gönderme yapmamaktadır. Sanatçı, çalışmalarında aksiyona, eyleme, harekete dayalı renk uygulamaları, damlatmalar ve fırça darbeleri kullanarak izleyiciler arasında farklı duygusal tepkilere neden olabilir. Bazı izleyiciler, bu resmi akışkan, ritmik ve senfonik olarak görebilirken, diğerleri onu kaotik, karanlık ve karmaşık olarak tanımlayabilirler.

Jackson Pollock gibi bir sanatçı duygusalığa ve enerjiye önem veren, jestleri ve aksiyonları içeren bir dizi farklı ifade tekniğinden yararlanabilir. Bununla birlikte, geometriyi ve biçimleri kullanmanın yanı sıra, soyut sanat akımı sanatçıları çok daha sistemli ve kurallarla üretilmiş,

spontanlığa yer vermeyen soyut eserler üretebilir. Örneğin, Piet Mondrian gibi sanatçılar bu tür bir yaklaşım benimsemişlerdir.

Resim 2: Piet Mondrian , *Composition II in Red, Blue, and Yellow*, 1930,

Piet Mondrian'ın "Composition II in Red, Blue, and Yellow" adlı eseri, geleneksel temsili reddeden ve neoplastisizm akımı kapsamında yapılan bir eserdir. Eserde üç temel ana renk bulunmaktadır renklerin ve biçimlerin denge arayışı dikkate değerdir. Çalışma, spontanlık yerine kesinliği tercih eden bir yapıya sahiptir. Fırça darbeleri son derece kontrollüdür ve neredeyse tuval yüzeyinde her şey matematiksel bir denge ve oran içinde ele alınmıştır.

Geometrik biçimler, kendi başlarına bile antik çağdan bu yana güzel bulunan biçimlerdir. Bu resimdeki saflaşma ileri seviyededir ve renk ile duygusal ifadeye dair bağlamlarda bulunabilir. Soyut sanatın renge yüklediği anlam, bu resimde somut olarak tasvir edilmiştir. Yuvarlak biçimler kullanılmamış, aksine son derece düzgün çizgiler ve hatlar oluşturulmuştur. Çalışma, sakin bir deneyim sunar ve son derece yenilikçidir.

İkonik eser, dikdörtgenlerle oluşturulmuştur. Kırmızı biçim kare olarak yorumlanabilir ve renkler duyguları ifade etmede kullanılabilir. Örneğin, kırmızı tutkuyu, sarı mutluluğu ve mavi dinginliği sembolize edebilir. Siyah sınırlar ise bu biçimleri çevreler.

Bunlar, soyut sanatın ifade teknikleridir ve soyut bir sanat eseri, birçok fikri soyutlanmış görüntüler aracılığıyla ifade etmek için kullanılabilir.

Resim 3: Numara-I, 1950 'Lavanta Kokusu', Tuval Üz. Yağlıboya, Enamel ve Alüminyum Boya, (221x299.7 cm), Washington De, Ulusal Sanat Galerisi

Örneğin, Jackson Pollock'un "Lavanta Kokusu" adlı 1950 tarihli eseri, hareket ve enerjiyi yansıtan bir eser olarak görülebilir. Ancak, aynı zamanda karmaşık ve anlaşılmaz bir biçimde de yorumlanabilir. Bu dışavurumcu çalışma, soyut akımın tanınan eserlerinden biridir. Boyalar damlatılmış, akıtılmış ve fırlatılmıştır. Ayrıca, derinlik oluşturmak için birçok biçimi üst üste kullanarak atmosferik bir deneyim yaratılmıştır. Sanatçı zaman zaman boyları serpererek, resmin içinde eylemi, hareketi ve hareketi benimsemiştir. Resimlerini yaparken bir dans içinde gibidir ve vücudu resimlerin içine dahil etmiştir. Renk olarak, resimlerinde kontrastlar oluşturabilecek zıtlıklara sahiptir ve duygusal titreşimleri vardır. Sanatçı spontan birçok fırça darbesini kullanarak bu biçimleri amaçlı bir kompozisyona hizmet ederek izleyiciye sunmuştur. Sanatçının çalışmaları hikâye içermediğinden izleyiciler için farklı duygusal deneyimlere neden olabilir.

Soyut sanat, gerçek nesnelerin veya canlı organizmaların dış biçimini büyük ölçüde değiştirme veya ortadan kaldırma amacını taşıyabilir. Bu sanat akımı, özünü araştırmayı veya bu nesnelere odaklanmayı içerebileceği gibi, insan ruhunun derinliklerini ve duygusal durumlarını yansıtmayı hedefleyebilir. Aynı zamanda estetik deneyime dayalı olarak veya duygusal ifadeden uzaklaşarak, nesnelerin özüne odaklanmadan da işlenebilir.

Theo van Doesburg,

“o halde, sanat, varlığın derinliğini, varlığın özünü kavramak ve buna biçim vermektedir. Derinlik, bizi sanat yapıtının götürdüğü yerdir, varlığın özüdür. Buna göre de, öz, temel varlık, derinlik duygusal değil, metafizik bir

dünyadır. 'Yaratıcı gücün götürdüğü derinlik, salt ruhsal alanları aşar ve tinsel-metafizik bir dünyada spontan olarak kavranır.' Bu metafizik-tinsel dünya, sanatın somut olarak ortaya koyduğu sanat yapıtında biçimsel olarak gün ışığına çıkar." (Akt: Tunalı, 2008: 147) demiştir.

Soyut sanat, farklı renkler, şekiller, çizgiler ve dokular gibi görsel unsurları kullanarak farklı anlatım biçimleri ve etkiler yaratır. Soyut sanatın özünün aktarılması bazen duygusal bir ifadeyi gerektirebilir ve bu duygusal ifade, soyut sanatın ifade tekniklerinden birisi olarak ortaya çıkabilir. Soyut sanatın kendine özgü bir ifade diline sahip olduğu ve sanatçılara yeni diller oluşturma fırsatı vererek gerçekliğin özünü yakalamaya çalıştığı söylenebilir. Ancak soyut sanatın ifade dilini nasıl anladığımız her zaman kişisel tercihlere ve deneyimlerimize bağlıdır. Bazı insanlar soyut sanatın ifade dilini anlamlı, etkili, özgün ve güzel bulabilirken, bazıları onu anlaşılmaz, tutarsız, gereksiz, önemsiz veya çirkin bulabilir. Soyut sanatın ifade dili yeni ve yenilikçi bir dildir.

Sanatçılar jest ve ifadeleri kullanırken, aynı zamanda duygularını yansıtan jestler ve hareketler aracılığıyla özlerini araştırmaya çalışabilirler. Bu iki özelliği de iki sanatçıda farklı uçlarda görebiliriz. Örneğin mark Rothko, renk bloklarını ruhsal bir atmosfer veya etki yaratmak için kullanmıştır. Oysa Willem de Kooning, fırça darbeleriyle yoğun bir gerilim uyandırmıştır. Ancak izleyicilerin bilmesi gereken önemli bir nokta, bu ifade yönteminin her zaman net ve açık olmadığıdır.

Resim 4: Mark Rothko, [Orange and Tan](#), 1954, pigmented hide glue and oil on canvas, Gift of Enid A. Haupt, 1977.47.13

Resim 5: Woman Standing - Pink, 1954-5 Willem de Kooning

Tunalı'ya (2010, 55) göre, sanat yapıtlarının temelinde sanatçının algıladığı ve kavradığı gerçekliği yorumladığını ve bu yorumların sanat eserlerinde kendine özgü bir şekilde yansıtıldığını belirtir. Sanat eserleri, sanatçının gerçeklikle ilgili bilgisini ifade etme araçlarıdır.

Sanat eseri belirli bir yöne veya duygusal ifadeye sahip olabilir, ancak soyut resim sanatında yönlülük ve duygusallık her zaman bulunmaz ve soyut sanatın temel özellikleri olarak kabul edilemez. Örneğin, Mark Rothko'nun eserleri, sanatçı tarafından meditatif veya yaratıcı bir amaçla oluşturulmuş olabilir, ancak izleyici için bu resimler melankolik, eğlenceli veya başka duygusal tepkilere neden olabilir. Soyut sanat, izleyenler için farklı yorumlara açık bir sanat türüdür. Soyut sanatın en önemli özelliklerinden biri belirsizliktir. Bu belirsizlik, hem olumsuz bir şekilde yorumlanabilir, yani tutarsızlık, karışıklık veya acemilik olarak algılanabilir, hem de izleyicilere açık uçlu yorumlama imkânı sunabilir. Her sanatçının kendine özgü bir bakış açısı vardır ve soyut sanat, bu bakış açısını çeşitli yöntemlerle değiştirme ve yorumlama eğilimindedir. Bu nedenle, soyut sanat eserlerinin mesajı kişiden kişiye farklılık gösterebilir. Soyut sanat, temel ve sade resim biçimleri ile plastik tasarım unsurlarını kullanarak oluşturulan bir dildir ve bu nedenle diğer sanat türlerine kıyasla daha evrensel bir özelliğe sahip olabilir.

Soyut resim, eleştirmenler tarafından farklı şekillerde yorumlanmış

ve birçok bağlamda sanatçının duygularını ve düşüncelerini ifade etmeye çalıştığı bir yapı olarak incelenmiştir. Soyut sanatın temel olarak form, renk, çizgi ve doku gibi görsel unsurlarla oluşturulduğu yapısal bir sanat türüdür ve bu unsurlar, sanatın bir başlangıcı ve özü olarak kabul edilebilir.

Soyut sanat, her zaman tartışmaları tetikleyen ve çeşitli yorumlara açık bir akımdır. Soyut sanat, ifadeyi renkler, şekiller, işaretler ve sanatçının duyguları ve eylemleri gibi unsurlar aracılığıyla gerçekleştirir. Bu nedenle, sanat eseri ile sanatçı arasında duygusal bir iletişim önemlidir. İzleyicinin sanatçının duygularını ve düşüncelerini anlamasını gerektirir. Bu, sanatçı ve izleyici arasında duygusal bir ilişkinin kurulmasını gerektirir.

Soyut sanatta duygusal iletişim, sanat eserini anlamının ve takdir etmenin önemli bir parçası olmakla birlikte, duygusal ilişki kurulması zorunlu olmayan ve yalnızca görsel deneyim için yaratılmış çalışmalarda bulunabilir. Örneğin, Piet Mondrian'ın eserlerinde duygusal etkiden çok renkler ve şekiller ile görsel bir deneyim amaçlanmıştır. Bununla birlikte, sanatçının eserleri ruhsal uyumu ifade etmeye çalıştığı için, duygusal etkiden çok görsel deneyim amaçlanmıştır. Bu, izleyicinin soyut sanatın farklı türlerini anlamak ve değerlendirmek için farklı yaklaşımlarının olabileceğini göstermektedir.

Sanat eserinin soyut yapısı değerlendirildiğinde, konunun yanı sıra, sanat eserinin biçimsel özellikleri de önemlidir. Ayrıca, soyut resimler, doğadan veya diğer nesnelerden de ilham alabilirler. Örneğin, Wassily Kandinsky, doğadan ilham alan birçok temayı içeren soyutlamalarıyla görsel unsurları aktarmıştır. "Kandinsky'nin ilk örnek soyut eserinden sonra soyut sanat Rusya'da daha bilinçli ve daha sistematik bir gelişme göstermiştir. 1913 yılından itibaren Constructivisme, Rayonisme, Suprénatisme birbirini izleyerek gelişen soyut sanat akımlarıdır." (Kınay, 1993: 267)

İzleyicinin algılama sürecinde, bazen nesneyi çağrıştıran çeşitli biçimler olabileceği gibi, bazen tamamen sanatçının yorumuyla şekillenen temel ve özgün bir yapıyla karşılaşılabilir. Örneğin, bir duyguyu ifade etmek için sadece bir temsil rengi veya düz bir renk alanı kullanılabilir ve bu izleyicinin yorumuna açıktır. Sanatçılar geleneksel temsil resim tarzından uzaklaşmışlardır ve buna rağmen soyut sanat eserleri üretmektedirler. Aslında, birçok geleneksel resim sanatında eğitim almış sanatçılar olarak dikkat çekmektedir.

"Soyut sanat yaklaşımlarında, sanatın elle tutulan, bilinen, adlandırılabilen bir şeyin temsili değil, görünmeyeni, görüntünün arkasında olan bir şeyi ortaya çıkarmak için gerçekleştirilen bir şey olduğu inancı

egemendir.” (Erzen, 2011, 81).

Sanat tarih boyunca sürekli olarak değişmiştir, demokratikleşmiştir. Öyle ki, sanat eğitimi almayan insanlar da farklı soyut çalışmalar yapabiliyorlar. Bu eşitlik ve katılımı ifade edebilir. Soyut resim, herkes için açık ve ulaşılabilir bir sanat akımı olarak değerlendirilebilir. Soyut sanat, deneyimsel bir yapıya sahiptir ve bu deneyimsel yapı burada dikkat çekici bir özellik olarak karşımıza çıkar.

Sarter'e göre (2000:122), soyut sanat, ilk bakışta bazı sınırlamaları içermiş gibi görünse de aslında ressamın özgürlük alanını genişletir ve yeni işlevler kazandırır.

Soyut sanat, güzellik ve estetik kavramlarına baktığımızda, geleneksel resim estetiğini yeni bir kulvara taşıyarak yapının temelini değiştirir ve deneyimsel yapı estetikle birleşir. Dolayısıyla, geleneksel bir estetikle soyut sanatı değerlendirmek pek mümkün değildir. Temsilden ayrılan sanat, plastik ifadeleri resim sanatında tamamen farklı bir yöne evrilerek sanatçının duygularını ve düşüncelerini biçimler aracılığıyla ifade etmeyi amaçlar. Soyut sanatın kökenlerine bakıldığında, felsefenin ve plastik ilkelerin belirlediği bir kompozisyon anlayışının olduğunu söyleyebiliriz.

İzleyicinin önemi ve değeri yüksektir. İzleyici, biçimleri ve yapıları anlamaya daha fazla katılır. Ancak bazı eserler, izleyicinin katılımını beklemeyebilir. İzleyici açısından bu roller kişilere göre değişebilir. Dolayısıyla izleyici, sanat eserini yorumlayarak resmin analizine katkı sunan bir rolde olabilir, ancak her zaman katkı sunamayabilir ve nötr durumda olabilir ya da tepki verebilir.

Soyut sanat, gerçek dünyada var olan nesneleri tasvir etmez. Ancak, dünya yüzeyindeki somut nesnelerden ilham alabilir veya onları temsil etmek için kullanılan şekiller, renkler ve çizgiler gibi temel tasarım unsurlarını kullanabilir. Soyut sanat, öz ve saflaşmaya önem verebilir, ancak her zaman bu kavramlara bağlı değildir. Soyut sanat özenli ve dikkatlidir, ancak taklitçiliğe ve geleneksel estetiğin idealleştirdiği figürlere ve temalara karşı değildir. Soyut sanat, hayal gücü, sanatçının içsel durumu ve bu içsel durumun dışa vurumuyla ilgilenebilir veya ilgilenmeyebilir. Soyut sanat, çeşitli biçimleri içerebilir ve resimle ilgili tasarım unsurlarını kullanabilir, ancak her zaman bu unsurları kullanmaz.

Tunalı'ya (2012: 50) göre, soyut resmi savunanlar, resim sanatının asıl varlık alanının soyut sanat olduğunu iddia etmektedirler ve soyut resmin, salt renk ve biçimlerle ifade edilen bir sanat türü olduğunu

vurgulamaktadırlar. Bu anlayış, resim sanatının figürleri tasvir etmek yerine renk ve biçimler aracılığıyla doğrudan ifade edildiği bir yaklaşımı temsil eder. Soyut resim, nesnelerin özlerini salt biçimlerle ifade ederek metafizik bir derinlik sunar. Bu nedenle soyut sanat, metafizik bir boyutu temsil eder ve soyut resim, bu metafizik derinliği ifade etmek için kullanılan bir araç olarak kabul edilir.

Soyut sanat, görsel gerçekliği anlatmayan, şekil, çizgi, form ve aksiyonlarla izleyici ile iletişim kuran bir sanat kuramıdır. Geleneksel yöntemleri tercih etmeyen bu sanatçılar, soyut sanatın yanı sıra, soyutlamayla birlikte dışavurumcu tavrıyla daha duygusal ve dışavurumcu bir yapıyı da benimsemişlerdir. Soyut sanat ile dışavurumculuk, aksiyon ve renklerin, biçimlerin duygusal ilişkisi izleyiciyle daha doğru bir şekilde buluşmuştur.

Worringer'e göre (1985: 67), sanatın temelinde çizgisel soyutlama bulunur ve bu soyutlama, soyut sınırlar içinde gelişir.

Soyut sanatta aksiyon, sanatçının kişisel dünyasını duygusal, ritmik veya aritmik yollarla ifade etme alanıdır. Bu nedenle, soyut sanatta içkin ve bilinçdışı bazı rastlantısal öğeler bulunabilir. Soyut sanat akımı, 1900'lere kadar dayandırılrsa da aslında sanat tarihi boyunca kullanılmış ve biçimleri aktarmak için sanatçılar tarafından birçok bağlamda saflaştırılmış bir yapıya sahiptir. Bu nedenle, kişisel durum ve davranış, soyut sanatta nasıl ifade edilirse edilsin, yapının temel bir parçasıdır ve insanlık tarihine uzanır. Ancak soyut sanatın bir sanat kuramı olarak ifade edilmesi ve onun alt bir tür olarak değerlendirilmesi, özellikle 20. yüzyılın başlarından itibaren söz sanatının geçirdiği evrelerle belirginleşir.

Bu yıllarda, özellikle **Bauhaus** okulunun çalışmaları, soyut sanatın hem teorisini hem de pratik türünü daha fazla ön plana çıkarmış ve başlıca bir kuram olmasını sağlayan etkenlerden birisi olmuştur. 1900'lü yılların özellikle **Wassily Kandinsky**'nin geliştirdiği bu sanat kuramı, soyut sanatın bir öncüsü olmasını sağlamıştır. Bu öncü sanat yapıtı, müzikle resmi duyguların içsel dünyanın aktarımını içeren teorik bir yapıda değerlendirilmiştir.

Soyut sanatı değerlendirdiğimizde, hareket, ritim, aksiyon gibi unsurları aktaran, sanatçının iç dünyasını ortaya koyan, düşünsel bir takım sahnelerin, imgelerin yapısını gösteren bir dil şeklinde değerlendirilebilir. Soyutlama, günümüze kadar çok büyük değişikliklere ve yeni buluşlara sahip olmuş bir sanat akımıdır. Soyutlama, gün geçmiyor ki yeni bir özgün çalışmayla sanat yapıtı, sanat eserleri arasında kendine yer bulmasın ve

önemli olmasın. Bu bakımdan soyut sanat hâlâ güncelliğini koruyor ve sanat izleyicilerin ilgisini çekiyor. Soyutlamanın gücü etrafında hâlâ evrenselliğini koruyor, aynı zamanda yeni sanatçılarla kendi doğasını sürdürmeye ve yeniden yeni buluşlarla ortaya çıkmaya devam ediyor. “Soyut sanat genişlemiş, gelişmiş, müzik gibi, bir çeşit dünya dili olmuştur.” (Güvemli, 2007: 143).

Soyut sanat, özellikle temsilcileri tarafından temsil edilmesi azaltsa da, birçok sanat hakkında güncelliğini ve değerini azaltmış olsa da, diğer alanlarda değerini sürdürmeye devam eden bir sanat akımıdır. Sanatçıların özgürlük alanlarına değer veriyor olması ve özgürlük kavramlarının neredeyse her sanatçının bireyselliği ile çok fazla destekleniyor olması nedeniyle bu durum ortaya çıkmıştır. Ayrıca, kişisel saflaştırmanın her sanatçıya göre ayrı bir metot oluşturulması da burada önemli bir nokta olarak dikkati çekiyor. Soyut sanat, sanat akımları arasında bir dönüm noktası da olabilir. Soyut sanatın çeşitli yorumlara açık olması ve izleyiciler tarafından farklı şekillerde yorumlanabilmesi, sanat alanında birçok kişi üzerinde derin etkiler bırakmış ve sanat eserlerinin kavramsal zenginliğine katkıda bulunmuş olabilir.

Soyut sanatı bir kavram olarak, sanat olarak düşünebilir miyiz? Şöyle ki, soyut sanat çalışmalarında sanatçı, gerçek dünyada var olan nesnelerden ilham alabilir veya bunları temsil etmek için kullanılan şekiller, renkler ve çizgiler gibi temel tasarım unsurlarını kullanabilir. Bu çalışmalarda birçok farklı çalışma, heykelden fotoğraflara, çizimlerden kolajlara, birçok biçimde soyut sanat ürünü ortaya çıkarılabilir. Öyle ki, soyut sanat, herhangi bir gerçek konunun bir detayı, bir kadrajı olarak yeni baştan değerlendirilebilir ve sanat yapıtı olarak izleyenleri tartışmaya, düşünmeye sunabilir. Burada soyut sanatın tematik ve üslup olarak ne yapıldığı ve hangi amaçla yapıldığı önemli olmaktadır. Soyut sanat, aslında bizim her zaman gördüğümüz bir takım görüntüler üzerinden hareket ederek kendisini temsile ait olandan ayırmış ve başka bir şey olarak temsile ait bir takım görüntü ve görsel algı formlarının farklı şekilde yorumlanmasını sağlayacak bir yapı oluşturabilmiştir.

Soyut sanat nesne ve o canlı organizmaları belirli şekilde taklit etmekten uzak duran ve benzersiz bir yapıya sahip olan bir sanat çalışmasıdır. Soyut sanatı yorumlamak ve anlamak başlı başına bir zihinsel çalışmadır. Soyut sanatta görsel olarak gördüğümüz ve algıladığımız ve kişisel olarak deneyimlediğimiz sanat çalışmaları, beynin nörolojik yapısı, bireysel deneyimler ve kültürel bağlam yoluyla yorumlanır ve beyin tarafından analiz edilir.

Soyut çalışmalarda beynin bu aktiviteleri, beynin nörolojik yapısıyla ilgili olmakla beraber aslında manzaralar ve portreler gibi değerlendirilir. Beyin, soyut sanat eserlerini incelerken tanıdık biçimler bulmaya çalışır ve o şekilde yorumlayabilir. Ancak, soyut sanat eserleri, tanıdık biçimlere sahip olmasa bile, yine de anlamlı ve ilgi çekici olabilir.

Bununla ilgili deneysel çalışmalar yapılmıştır ve görsel algı çalışmaları bu kapsamda bize bazı veriler sunmaktadır. İnsanlar tanıdıkları şeyi anlamlandırmaya ve yorumlanmaya yatkındırlar. Soyut resimler, insanların tanıdıkları nesnelerden farklı olduğundan, onları anlamlandırmak ve yorumlamak daha zor olabilir. Bu nedenle, tanıdık resimler, soyut resimlere göre daha fazla ilgi çekebilir ve insanlar için daha anlaşılır olabilir.

Örneğin, bir soyut resimde tek renge sahip bir yüzey olduğunu düşünelim. Bu tek renkli yüzeye bakmak yerine, insanların tanıdık bir takım biçimlere, manzaralara veya nesnelere bakması ve bunu yorumlaması daha kolaydır. Çünkü o tek renkli alanda aslında tanıdık olan sadece rengin kendisidir ve analiz etmek ve ona dair bir anlam oluşturmak zordur. Ancak, bu yüzeyin farklı renk tonları ve dokuları, izleyicide farklı duygu ve düşünceler uyandırabilir.

İzleyen açısından, soyut sanat ile izleyenler alışılmadık, tanımlanmamış ve belki de ilk defa görülen bir takım görüntülerle karşılaştığında, izleyenlerin bunun anlamına dair bir yorumlama yapması zordur. Dolayısıyla, izleyicilerin bu yorumları yaparken çeşitli çıkarsamalar yapmaları mümkündür ve bu çıkarsamaların birbirlerinden farklı olabileceği, aynı tabloya bakan kişilerin birbirlerinden oldukça farklı yorumlamalar yapabileceği beklenen süreçtir.

Bu bakımdan değerlendirildiğinde, soyut sanat tanınmamış ve yabancı bir çalışma olarak görülebilse de, insan ve izleyenler onda kendi deneyimleri ve bakış açılarına göre anlamlar bulabilirler.

Örneğin, göz, burun, portre, manzara, ağaç gibi çeşitli kavramlara dair görüntüleri aramak isteyebilir. Bunlar oldukça göze çarpan ve belirgin görüntülerdir ve günlük hayatımızda sürekli gördüğümüz nesnelerdir. Örneğin, portreler, çevredeki bir araba, bir eşya gibi canlı ve cansız nesneler olabilir ve izleyiciler bu nesneleri o görüntülerde arayabilir ya da ona benzeyen görüntüleri renkleri üzerinden ilişki kurarak bir yorumlama tavrı içine girebilir.

Fakat soyut sanata dair görüntülerin sanatçıya ait yapısı bilindiğinde ve sanatçıya ait bağlamları bilindiğinde, bu çabanın oldukça yol gösterici

olduğunu ve çeşitli buluşları yapmasına neden olduğunu söyleyebiliriz. Ayrıca, bu keşfedici sürecin, gerçeklikten bağımsız olarak sanatçının kendi kişisel yaşantısı, gelişimi, bulunduğu kültür ve yaptığı sözlü açıklamalar ile açıklanamayan yüksek gücünü dile getirebiliriz.

2. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Soyut sanat, gerçek nesneleri tasvir etmeyen, ancak biçim, renk ve kompozisyon gibi görsel unsurları kullanarak duyguları ve fikirleri ifade eden bir sanat türüdür. Soyut sanatın izleyici tarafından algılanmasıyla ilgili nörolojik analizler, beynin hangi işlevlerinin tam olarak gerçekleştirdiğini kesin bir şekilde açıklamak için yetersizdir. Bu nedenle, soyut sanat eserlerini yorumlarken nörolojik bağlamları dikkate almamız önemlidir, ancak konunun tam bir kesinliğe kavuşmamış olması nedeniyle, soyut resmin izleyici tarafından algılanmasıyla ilgili nörolojik analizlere dayanan yorumlar dikkatli bir şekilde yapılmalıdır.

Sanat eserleri, sanatçıların önceki deneyimlerinden, duygusal zenginliklerinden ve düşünsel süreçlerinden büyük ölçüde etkilenmiş ve biçimlenmiştir. Sanatçının tarihsel, coğrafi, cinsiyet, eğitim, din, sosyal, felsefi ve diğer bağlamlarına dair bilgilere sahip olduğumuzda ve bir sanat eserinin oluşturulma nedenlerini ve bağlamlarını analiz ettiğimizde, bu eseri daha derinlemesine deneyimleyebilir, içinde taşıdığı anlamları daha iyi kavrayabiliriz. İzleyicinin önceki deneyimleri de sanat eserini yorumlamasını kolaylaştırır ve daha fazla deneyim yaşamasına katkı sağlar.

Soyut sanat, öncelikle fikirlerle ilgilenen ve öze dair düşüncenin temel bir konu olduğu evrensel bir sanatsal dildir. Gerçekliğin özünü keşfetmek isteyen soyut sanat, düşüncenin özgürce çağrışım yapmasını ister. Biçimler, renkler ve plastik olan her şeyin aslında sanatçının düşüncesi ile ilgili, içsel düşüncesi ile ilgili aktarımın bir yolu olduğu anlaşılmaktadır. Soyut sanat, biçimleri düzleştirir, maddeleri azaltır ya da yok eder. Gerçek değil, gerçekçi değildir. Detaylara yer vermez, perspektifi bırakır ve cesur bir saflaştırma sağlar. Soyut sanat, derin ruhsal deneyimleri gösterir ve resmetme tavrı tamamen sanatçının kendisi ve tuvali için gerçekleşir. Renk çatışmaları, biçim çatışmaları, konulabilir ritmi, ritimsizliği azaltması, sanatçının argümanlarından. Bu yüzden biçimlere bakarken, sanatçının sanatsal ifadesinin kaynaklarını gördüğümüzü bilmemiz gerekiyor. Bu, anlamak için bize sunulan bir anahtardır. Evrensel bir yapı ile biçimler sadeleştirilir, saflaştırılır ve yorumlanır. Kompozisyon yapısı, kendisini ele verir bu çalışmanın geometrik, organik veya dışavurumcu olduğunu ortaya koyar. İzleyenlere hangi duygularla, hangi titreşimlerle bu çalışmayı

algılamamız gerektiğini, yorumlamamız gerektiğini duyuran bir yapıdadır. Sanatçıların soyut çalışmalar yapmasında duygusal etkilerin yer alması ve duygusal bir tepki oluşturmak önemli bir noktadır. Bu yüzden biçimler, duygusal tepkiler oluşturacak şekilde düzenlenir ve tasarlanır. Soyut bir çalışmanın ayrıntılarına değer verilmesi ve bütüncül olarak değerlendirilmesi burada önemli bir noktadır. Sanatçıların soyut çalışmaları, düşünsel ortamları desteklemeyi ve düşünsel ortamlarından bir sonuç çıkarmayı amaçladığı için, genellikle entelektüel bir yaklaşımın izleri rahatlıkla görülebilir. Sanatçının kendi bağlamları, yine içsel dünyasında yaşadığı olaylar ve bunu hangi elemanlarla anlattığı önemli bir yapıdır.

3. SUMMARY

This research article examines the difficulty of comprehensibility of abstract art for viewers and the necessity of interpreting artworks from various perspectives. Abstract art, by challenging the boundaries of traditional art, offers a new perspective in the realm of visual elements, enabling viewers to establish a relationship through visual components. Additionally, it emphasizes that abstract art provides a visual experience not only for artists but also for viewers, and underscores how viewers' personal interpretations affect the perception and evaluation of the artwork.

It is suggested that abstract art may have been the first form of art created by humans. In their works of art, artists have embraced an art philosophy based on abstraction and symbolism for expression. When observers depict their environment, nature, and objects in their artwork, they have employed techniques such as simplification, symbolism, and abstraction for the purpose of conveying their intended message. This abstracting approach has a long history in the realm of art, and abstract art is a movement that has had a significant influence in various art forms, including music, dance, literature, sculpture, and other artistic disciplines. It is considered one of the most important and globally widespread art movements of the 20th century.

Abstract art expresses living and inanimate objects not as they are but by altering, reducing, and purifying them into elements such as colors, graphics, forms, lines, and geometric shapes. Artists of this movement approach abstract art by abstracting nature and objects, aiming to convey their essence and emotional expression. They also engage with their own inner emotions and thoughts or abstract a set of forms they have designed as artistic expressions.

It can be argued that abstract art possesses a universal characteristic, and different cultural communities can interpret visual elements in similar ways and draw similar conclusions. These visual expressions are constructed using various concepts such as color, line, composition, balance, and others within the realm of painting. Painting, as a medium, uses plastic elements as a means of expression, and these plastic elements are fundamental tools of artistic expression in painting.

The components of abstract art have evolved and diversified in different contexts throughout the history of art. Art can be influenced by various contexts and shaped by the artist's personal style.

Various factors, including wars, philosophy, science, industry, history, and technology, have played a significant role in the emergence of abstract art. Furthermore, art can be seen as a reflection of societal and scientific changes. Artists have chosen abstract art as a means of expressing the spirituality and essence of their inner world or as subjects or themes in their paintings.

Abstract art can be conveyed through various approaches. These approaches form different subcategories within abstract art, and they can vary in terms of techniques and subject elements. These subcategories can be broadly categorized based on abstract art's formal elements, in addition to the personal interpretations of the artists.

The fundamental characteristic of abstract artists is their use of plastic elements as a means of expression, and their rejection of representational art. Emotional responses, personal interpretations, and perceptual approaches of the artists play a significant role in shaping the meaning of abstract art. Abstract art is open to the personal interpretations of viewers, and viewers can derive different meanings by interpreting the artwork from their own perspectives.

4. KAYNAKLAR

- Ansiklopedisi, E. S. (1997). Cilt 2. Yem Yay., İst.
Gombrich, E. H. (1992). *Sanatın öyküsü*. Remzi Kitabevi.
Eco, U. (1992). *Açık yapıt*, Çev. Yakup Şahan. Kabalcı Yayınları.
Eisenstein, S. (1984). *Film duyumu*. Payel Yayınevi.
Erzen, J. N. (2011). *Çoğul estetik*. Metis Yayınları.
Güvemli, Z. (2007). *Sanat tarihi*. Varlık Yayınları.
Sartre, Jean-Paul (1999). *Estetik üzerine denemeler*. Doruk Yayıncılık.
Şentürk, V.L. (2012) *Analitik resim çözümlemeleri*, Ayrıntı yayınları.
Kınay, C. (1993). *Sanat tarihi: Rönesans'tan yüzyılınıza - geleneksel'den modern'e*.

Kültür ve Turizm Bakanlığı.

Lynton, N. (2009). *Modern sanatın öyküsü*. Remzi Kitabevi.

Timuroğlu, V. (2013). *Estetik: Estetik üzerine* (Vol. 218). Berfin Basın Yayın ve Tic. Ltd. Şti.

Tunalı, İ. (2010). *Estetik beğeni*. Remzi Kitabevi.

Tunalı, İ. (2008). *Felsefenin ışığında modern resim*. Remzi Kitabevi.

Tunalı, İ. (1983). *Benedetto Croce Estetiği'ne giriş*. Remzi Kitabevi.

Tunalı, İ. (1996). *Estetik*. Remzi Kitabevi.

Tunalı, İ. (2012). *Tasarım felsefesi*. Remzi Kitabevi.

Worringer, W. (1985). *Soyutlama ve özdeşleşim*, Remzi Kitabevi.

Ziss, A. & Şahan, Y. (1984). *Estetik: Gerçekliği sanatsal özümsemenin bilimi*. De Yayınevi.

Görsel Kaynakça

Resim 1: <https://www.pasttofuture.be/post/how-does-colour-sound>

Resim 2: <https://www.singulart.com/en/blog/2020/02/20/composition-ii-with-red-blue-and-yellow-1930-piet-mondrian-and-neo-plasticism/>

Resim 3: <https://www.nga.gov/collection/art-object-page.55819.html>

Resim 4: <https://www.nga.gov/collection/art-object-page.56350.html>

Resim 5: https://en.wikipedia.org/wiki/Willem_de_Kooning

Çatışma beyanı: Bu çalışma ile ilgili taraf olabilecek herhangi bir kişi ya da kurum ile finansal ilişkilerimin bulunmadığını dolayısıyla herhangi bir çıkar çatışmasının olmadığını beyan ederim.

Destek ve teşekkür: Çalışmada herhangi bir kurum ya da kuruluştan destek alınmamıştır.